

EEN AFWIJKENDE VORM VAN *LEUCOAGARICUS NAUCINUS*

H.A. van der Aa

Eemnesserweg 90
3741 GC Baarn

In oktober 1976 verzamelde J. Frencken in Huizen (N.H.) westelijk van de haven, een sterk afwijkend exemplaar van *Leucoagaricus naucinus* (Fr.) Singer. Het betreffende exemplaar kon worden vergeleken met ter plaatse verzamelde, ongeveer even grote normale exemplaren, waarvan er hier, ter vergelijking een is afgebeeld naast het monstrueuze exemplaar. De afwijkingen waren van drieërlei aard:

1. Lamellen waren in het geheel niet ontwikkeld; in plaats daarvan was de onderzijde van de hoed vrijwel glad, tot iets aderig-rimpelig naar de rand toe.
2. De hoedrand was naar boven opgekruld waardoor de paddestoel een nogal potsierlijk uiterlijk had gekregen en de hoed enige gelijkenis vertoonde met een wat plat uitgevallen bolhoed.
3. De ring bevond zich op een lagere plaats dan bij normale exemplaren het geval was.

Mikroskopisch bleek dat er in het geheel geen hymenium was ontwikkeld. Nauwkeurig onderzoek van het weefsel aan de onderkant van de hoed leerde bovendien dat er zich geen "vreemd" mycelium tussen de hyfen van het hoedvlees bevond. Afwijkingen als

Fig. 1. - *Leucoagaricus naucinus*, links het afwijkende, rechts een normaal exemplaar (foto: J. Pannebakker).

deze, waarbij geen hymenium wordt gevormd, worden soms veroorzaakt door mycoparasieten. Zo kunnen *Hypomyces*-soorten bij *Lactarius* en *Russula*-soorten de vorming van plaatjes geheel onderdrukken. Ook bij *Agaricus* zijn vergelijkbare aantastingen bekend. Zie o.a. Penzig, 1921 en Ulbrich, 1926. Om er nu zeker van te zijn dat hier geen mycoparasiet in het spel was, heb ik de mikroskopische waarnemingen aangevuld met isolaties. De paddestoel werd in de lengte doorgesneden en uit verschillende delen van het snijvlak werden met behulp van steriele naalden en een fijn-gepunte pincet kleine vezeltjes weefsel losgetrokken en op schalen met moutagar gebracht. Bij een dergelijke handelswijze kan men verwachten dat zowel het mycelium van de paddestoel als dat van de eventueel aanwezige parasiet zal gaan uitgroeien, waarna men in de zo ontstane mengkultures kan trachten om de beide soorten te scheiden, door gebruik te maken van verschillen in groeisnelheid, voorkeur voor bepaalde voedingsbodems of eventuele verschillen in sporulatie. Vijf verschillende isolaties uit het hoedvlees, op verschillende hoogten in het traject hoedhuid-"hymenium" gemaakt, leverden echter alleen kultures op van de paddestoel. Deze groeiden bovendien zó langzaam dat van een eventueel aanwezige parasiet zou kunnen worden verwacht dat hij er gemakkelijk uit zou kunnen groeien. Dit gebeurde echter niet en mikroskopisch onderzoek bevestigde dat het geen mengkultures maar reinkultures waren. Hiermee is voldoende aangetoond dat deze afwijking niet van mycoparasitaire aard is en kan worden gevoegd bij de lange reeks van teratologica waarvan we niet weten waardoor ze veroorzaakt worden.

Het betrokken exemplaar wordt (op formaline) bewaard in de verzameling van de schrijver (H.v.d. Aa 5395). De reinkultuur bevindt zich in de CBS-kollektie onder nr. 559.76.

Summary:

A teratological basidioma of *Leucoagaricus naucinus* (Fr.) Singer is described and compared with normal ones. In the deviating specimen gills are absent, the margin of the cap is curved upwards and the ring is very low on the stipe. Isolation experiments proved that this aberation was not caused by a mycoparasite.

Literatuur:

- Penzig, O. (1922). Pflanzen-Teratologie III, 2e Auflage. Berlijn.
 Ulbrich, E. (1926). Bildungsabweichungen bei Hutpilzen. Verhandlungen des Botanischen Vereins der Provinz Brandenburg 68: 1-104.